

## بررسی نیازمندی پژوهش مدارس به بخش خصوصی

زهرا پرویزی<sup>1</sup>، حدیثه عهده دار رودی

(1) تهران، دانشگاه فرهنگیان، مدیریت پردیس استانی تهران، مرکز آموزش عالی شهید شرافت، گروه پژوهش فیزیک (دانشجوی دکترا)

(2) تهران، دانشگاه فرهنگیان، مدیریت پردیس استانی تهران، مرکز آموزش عالی شهید شرافت، دانشجوی کارشناسی آموزش فیزیک

**چکیده:** مواجه ساختن دانش آموزان با مسائل واقعی جامعه و کمک به آنها برای پژوهش، آنان را در مسیر صحیح یادگیری قرار می دهد. با توجه به اینکه مسابقات پژوهشی رسمی که از طرف آموزش و پرورش در مدارس اجرا می گردد؛ نیاز ورود بخش خصوصی پژوهشگر به مدارس برای رفع نقیصه کمبود معلمان پژوهشگر و آشنا به امر پژوهش و اختراع، احساس می گردد. ایجاد زمینه همکاری دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی با محققان و معلمان و استفاده از نیروهای متخصص خارج از بدنه آموزش و پرورش می تواند در جهت توسعه فرهنگ تحقیق و پژوهش در جامعه باشد.

**کلمات کلیدی:** پژوهش، دانش آموزان، کیفیت آموزشی، نیروی متخصص، بخش خصوصی

کدمقاله (PACS): Fk 01.40. Research in education

### 1. مقدمه

بیش از آنچه تا کنون انجام شده است، نیاز است. زیرا پژوهش در هر کشوری زیربنای توسعه به شمار می رود و هر کشور خواهان پیشرفت باید در رؤس برنامه های خود به پژوهش و تحقیق اهمیت ویژه ای قائل شود.

معلمان پویا برای پر بار کردن هرچه بیشتر درس، در تمام زندگی به دنبال اندیشه ها و مطالب تازه هستند. آنان به دانش آموزان می آموزند که چگونه علمی فکر کنند، چگونه منطقی ببینند، چگونه مشاهده کنند و چگونه مشاهدات خود را منظم نمایند، چگونه حدس بزنند و ... معلمان باید بتوانند فعالیت های علمی دانش آموزان را برنامه ریزی و هدایت و روحیه تعاون و هم فکری را در آن ها تقویت کنند. برای رسیدن به این مهم، معلمان باید خود پژوهشگر باشند و با دانش آموزان مشارکت و همکاری داشته باشند. آموزش صحیح اصول تحقیق می تواند دانش آموزان را برای سال های بعد به ویژه در دوره های آموزش عالی آماده کند. مسیر علم آموزی و علم اندوزی در مدارس باید با آموزش و یادگیری مبتنی بر پژوهش همراه باشد. مواجه ساختن دانش آموزان با مسائل واقعی جامعه و کمک به آنها برای پژوهش و جستجوی راه حل های مناسب نه تنها آنان را در مسیر صحیح یادگیری قرار می دهد، بلکه مهارت های اساسی تفکر چون شناسایی و تبیین مسائل، شیوه جمع آوری و دسته بندی اطلاعات، زمینه سازی و آزمون فرضیه ها را به آنان

می آموزد. [2]

نزدیک به یک سوم جمعیت کشور ایران را دانش آموزان، معلمان و مدیران و کارکنان ستادی و غیر ستادی آموزش و پرورش تشکیل می دهند. چنین جمعیتی به عنوان نیروی انسانی فعال می تواند در جهت رشد و توسعه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی تاثیر گذار باشد. ولی برای رسیدن به این هدف، نیاز است که فرهنگ پژوهش، در بین جوانان و دانشجویان آینده ساز جامعه و چگونگی به کارگیری دانش های پژوهش محور و فناوری های نوین، نهادینه شود. تحقیق را می توان در کنار آموزش یکی از اهداف بسیار مهم آموزش و پرورش دانست که باید مورد توجه قرار گیرد. مدارس و معلمان در این میان دارای وظیفه بسیار مهم و حساسی هستند، زیرا می توانند علاوه بر فعالیت های تحقیقاتی روح و انگیزه تحقیق و روش های درست پژوهش را در ابتدا در دانش آموزان و سپس در جامعه توزیع نمایند. آمار موجود نشان می دهد که در کشور ما به ازای هر يك میلیون نفر ۳۴۸ محقق داریم و از نظر سهم تحقیقات از تولید ناخالص ملی ۳۱/۰ درصد به امر تحقیق اختصاص یافته است. در حالی که در کشورهای پیشرفته ۳ هزار نفر به ازای هر یک میلیون نفر محقق به چشم می خورد و قریب به ۴ درصد از تولید ناخالص ملی برای تحقیقات منظور شده است. [1] لذا برای رشد و گسترش فعالیت های پژوهشی در کشور به توجه به مراتب

## 2. جایگاه پژوهش در نظام آموزش و پرورش

ارتقای جایگاه نظام تعلیم و تربیت کشور به عنوان مهمترین نهاد تربیت نیروی انسانی و مولد سرمایه اجتماعی و اعمال سیاست های مصوب و هدایت و نظارت بر آن، از پیش دبستانی تا دانشگاه به عنوان امر حاکمیتی با توسعه مشارکت همگانی یکی از راهبردهای کلان به شمار می آید. [3] با توجه به کتب درسی تفکر و پژوهش در مقطع ششم ابتدایی و تفکر و سبک زندگی در هفتم و هشتم در مقطع متوسطه اول و تفکر و سواد رسانه ای در دهم و یازدهم در مقطع متوسطه دوم؛ اگر معلمان ما خود با فرایند پژوهش آشنا باشند با تدریس صحیح محتویات این کتاب ها می توانیم اندکی به هدف دلخواه نزدیک تر شویم هرچند که ایرادهایی به این کتاب ها هم وارد هست ولی با توجه به وضع کنونی پژوهش در کشور می توانند بر بهبود این وضعیت تاثیر بگذارند. در درس تفکر و پژوهش آموزش کنجکاوی و پاسخ به آنان به دانش آموز یاد داده می گردد. همچنین کتاب تفکر و سبک زندگی متوسطه اول بر دو محور عمده تفکر و آداب و مهارت های زندگی تنظیم شده است. در تفکر و سواد رسانه ای بیان شده است: سواد رسانه ای چارچوبی به منظور دسترسی، تحلیل، ارزیابی و تولید پیام به شکل های مختلف از چاپ تا اینترنت را فراهم می کند.

وجود جشنواره ها و مسابقات علمی پژوهشی در مقاطع تحصیلی مانند جشنواره جابر ابن حیان در دوره ابتدایی، جشنواره نوجوان خوارزمی در دوره متوسطه اول و جشنواره جوان خوارزمی در دوره متوسطه دوم از جشنواره هایی هستند که از طرف وزارت آموزش و پرورش در مدارس اجرا می گردند. همچنین انتخاب دانش آموز پژوهشگر برتر در دوره متوسطه نیز صورت می پذیرد. بررسی اجمالی به آمار پژوهش هایی که از مدارس به ادارات یا پژوهشسراهای دانش آموزی ارسال می گردد نشان دهنده این امر است که بسیاری از مدارس یا اصلاً حضور ندارند و یا به صورت کارهای ضعیف ارسال می نمایند. پژوهش امری زمان بر و هزینه بر است. نیاز به معلمانی خلاق دارد که متأسفانه در بدنه آموزش و پرورش یا بسیار نادرند یا بهایی به آنها گزارده نمی شود. ( برای معلم حرکت در مسیر کلاس های تقویتی و یا تستی بسیار مفیدتر می باشد). توسعه پایدار و همه جانبه در هر کشوری به نحو قابل توجهی در گرو گسترش کمی و کیفی فعالیت های پژوهشی آن کشور است. اگر نگاهی دراز مدت به امر پژوهش داشته باشیم، شاید مهمتر از انجام پژوهش در زمینه های گوناگون، گسترش رویکرد پژوهش مدار در

آموزش مقاطع مختلف تحصیلی باشد. دانش آموزان امروز پژوهشگران فردا هستند که با تلاش خود می توانند به گسترش مرزهای دانش بپردازند. آموزش موثر روش های بهینه پژوهش، ضامن موفقیت پژوهش های آینده خواهد بود. بدیهی است که گسترش پژوهش در گرو تعامل سازنده همه بخش های آموزشی و پژوهشی کشور است و هیچ یک از سازمان ها به تنهایی نمی توانند به بهبود وضع پژوهش در کشور کمک کنند. بنابراین، پیشرفت در این زمینه نیازمند عزمی ملی در این باره و توجه به جایگاه پژوهش در زمینه های گوناگون است. [4]

## 3. بررسی مفهوم کیفیت آموزشی

**معنای لغوی کیفیت:** کیفیت از واژه ی لاتین quality است که این واژه از ریشه qualis یا qualitas به معنای نحوه بودن گرفته شده است. علامه دهخدا کیفیت را چگونگی - حالت یا وضعی که در چیز حاصل آید، معنی کرده است و همچنین دکتر عمید در فرهنگ عمید کیفیت را چگونگی معنی می کند. کیفیت آموزشی مفهوم چند بعدی است که شامل موارد زیر است:

➤ کارکردها و فعالیتهای مدرسه از قبیل فرایند

یاددهی یادگیری دانش آموزان؛ معلمان و دست

اندرکاران آموزشی؛ دانش آموزان و مخاطبین

➤ امکانات و تجهیزات آموزشی [5]

عوامل موثر بر کیفیت مدارس از دیدگاه متخصصان تعلیم و تربیت عبارتند از: 1- عوامل محیطی 2- ویژگی های معلم 3- امکانات و تجهیزات 4- مدیر مدرسه 5- ویژگی های دانش آموز 6- روابط انسانی 7- خانواده 8- اهداف آموزشی و محتوای تدریس 9-

منابع 10- روش تدریس [6]

همه ی کشور های موفق در دنیا و مدار تلاش سیستم آموزش و پرورش خود هستند. [7] تحول پایدار جامعه در گرو تحول نظام تعلیم و تربیت آن است. تعلیم و تربیت واقعی در تعامل معلم و متعلم رخ می دهد؛ و به همین دلیل می توان گفت محور اصلی تحول و توسعه ی نظام تعلیم و تربیت، بهبود کیفیت تدریس، آموزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می باشد. [8] کیفیت در حوزه ی تدریس به درجه ی انطباق و سازگاری هر یک از شاخص ها و ویژگی های اصلی کیفیت تدریس با استانداردها و

و اصول یادگیری \_ توانایی ایجاد انگیزه در دانش آموزان \_ متخصص در رشته ی مورد تدریس \_ میزان مطالعه، تحقیق، علم و آگاهی معلم \_ خبرگی \_ داشتن اطلاعات عمومی و تخصصی \_ به روز بودن معلم \_ آشنایی با روش های تدریس و فناوری \_ توانایی تربیت انسان در ابعاد مختلف \_ توانایی کاربردی کردن محتوای تدریس و همچنین از ویژگی های تخصصی مدیر که بر کیفیت آموزش تأثیر دارد به سطح سواد و مطالعه و پژوهش آن اشاره کرد. [15]

[ قسمت اعظمی از توفیق و یا شکست برنامه های آموزش و پرورش به نوع تفکر، بینش و معنایی که معلمان برای کار خویش قائل هستند، بستگی دارد. [16]

#### 5. لزوم ورود بخش خصوصی به امر پژوهش

بی شک نبود نگرش و باور در بین مدیران و رهبران نظام آموزشی در خصوص جایگاه و اهمیت پژوهش، عدم احساس نیاز معلمان به این مقوله، نهادینه نشدن پژوهش در جامعه کمبود و نامناسب بودن منابع مالی، عدم بهره گیری از عوامل انگیزشی جهت ترغیب معلمان پژوهنده، فقر اطلاعات علمی و منابع آموزشی معلمان در زمینه پژوهش و تحقیقات از مهم ترین عوامل تأثیر گذار در میزان استقبال عمومی معلمان از موضوع پژوهش است. با توجه به اینکه مسابقات پژوهشی رسمی که از طرف آموزش و پرورش در مدارس اجرا می گردد؛ نیاز ورود بخش خصوصی پژوهشگر به مدارس برای رفع نقیصه کمبود معلمان پژوهشگر و آشنا به امر پژوهش و اختراع، احساس می گردد. بخش خصوصی به مانند وجود آموزش کلاس تقویتی و کنکور می تواند برای یاددهی پژوهش در دانش آموزان اقدام نماید. البته بخش خصوصی که با توجه به اینکه به قسمت اقتصادی و سوددهی توجه می نماید، به امر خدمات رسانی موجه و مقبولی نیز اهمیت دهد.

#### 8. نتیجه گیری

شناسایی عواملی که در را توسعه و نهادینه کردن تحقیق و پژوهش مانع ایجاد می نمایند یک امر ضروری به نظر می رسد آنچه در سیاست پژوهشی و تحقیقاتی کشور نسبت به آن غفلت شده است سهم بودجه پژوهشی کشور است. بدیهی است با این سهم ناچیز پژوهش از اعتبارات کشور این امر به خوبی محقق نخواهد یافت. آنجا که سخن از تجهیز مدارس به کتابخانه و رایانه می رود و به عوامل انگیزشی و تشویقی جهت ترغیب مدیران و معلمان و دانش آموزان به تحقیق و پژوهش اشاره می شود نیاز به تخصیص اعتبارات

خصوصیات مطلوب و متعالی که در نظریه های گوناگون به آن اشاره شده است، تعریف می شود. [9]

#### 4. ضرورت ورود بخش خصوصی به آموزش

گسترش و تعمیق فرهنگ پژوهش و ارزشیابی، خلایق و نوآوری، نظریه پردازی و مستندسازی تجربیات علمی\_ تربیتی بومی در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی از اهداف کلان می باشند. [10] آموزش، محور توسعه و مدار تحول در جامعه و ابزاری مهم برای رسیدن به پیشرفت اجتماعی و اقتصادی کشورها است. رشد روزافزون جمعیت و تقاضای فزاینده برای آموزش و ارتقای کیفیت و کارایی آن از یک سو و محدودیت شدید منابع مالی دولتی و مسیر نزولی سهم آموزش و پرورش از درآمد ملی از سوی دیگر، منجر به عدم تعادل میان ظرفیت امکاناتی آموزش و پرورش در مقابل انتظارات متعدد و متنوع جامعه شده است و بر طبق نظریات اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد و سرمایه انسانی، ضرورت واگذاری ارائه خدمات در این حوزه به بخش خصوصی را موجب می گردد. [11] مدارس بعنوان پایدارترین شکل نهاد آموزش و پرورش همواره در معرض پرسش هایی در قبال کیفیت خود بوده اند. [12] از موانع درونی سازمان آموزش و پرورش می توان به ساختار متمرکز و محدودیت اختیار مدیران مدارس اشاره داشت. از موانع بیرونی سازمان نیز می توان به فقر فرهنگی و مشکلات معیشتی مردم اشاره کرد که از موانع تقویت و بهبود عملکرد این مدارس به شمار می آید. [13] با خصوصی سازی آموزش به صورت مدبرانه، علاوه بر کاهش فشار بر بودجه دولت، یک بازار رقابتی در قلمرو یاددهی-یادگیری شکل می گیرد که خود به کارایی بیشتر در استفاده از منابع مالی و امکانات منجر می گردد. [14]

جلب مشارکت ارکان سهیم و موثر و بخش عمومی و غیردولتی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی از اهداف عملیاتی بوده است که بعنوان یکی از راهکارهای آن می توان به تقویت و گسترش مدارس غیردولتی با اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات موجود اشاره کرد.

امروزه فعالیت های تحقیق و توسعه، بستر اولیه و اساسی برای انتقال از اقتصاد منابع محور به سمت اقتصاد دانش محور در کشورهای جهان به شمار می آید و زمینه شکل گیری فعالیت های دانش محور و تحقیق محور را فراهم می کند. برخی از ویژگی های تخصصی معلم موثر بر کیفیت می توان به آگاهی معلمان از اصول تعلیم و تربیت

مناسب بیشتر احساس می شود. برنامه ریزی مناسب جهت ارتقای سطح تحصیلات معلمان به ویژه آشناسازی عملی و نظری آنها با اصول و روش های تحقیق و پژوهش، تخصیص اعتبارات مناسب جهت انجام فعالیت های تحقیقاتی، ایجاد زمینه همکاری دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی با محققان و معلمان آموزش و پرورش و استفاده از نیروهای متخصص خارج از بدنه آموزش و پرورش ( در بخش خصوصی) در این راستا می تواند در جهت نهادینه شدن و فرهنگ تحقیق و پژوهش در جامعه گامی بلند باشد. انتظار می رود با بهره گیری از خرد جمعی و ظرفیت های بومی در تصمیم گیری و تصمیم سازی ها بتوان زمینه مشارکت همه جانبه را در تحقیق و پژوهش فراهم نمود. تبیین الگوی مناسب آموزشی در مدارس بدون توجه به پژوهش کاری پر هزینه و گاه بی فایده است. فقط در صورت همسویی آموزش با جریان پژوهش است که می توان به تحقق اهداف توسعه امیدوار بود. آموزش صحیح روش تحقیق می تواند دانش آموزان را برای سال های بعد بویژه در دوره های آموزش عالی آماده کند. مسیر علم آموزی و علم اندوزی در مدارس باید با آموزش و یادگیری مبتنی بر پژوهش همراه باشد.

## مراجع

- [1] خلجی، ع. تحقیق و پژوهش زیر بنای توسعه پایدار، صنعت خودرو، شماره ۷۰، (1386)، ۲۴
- [2] <http://pooyesh.whc.ir/article/>
- [3] سند تحول بنیادین آموزش و پرورش صفحه 27-شماره 10
- [4] <http://www.tabnak.ir/fa/news>
- [5] مفتخر، سیف اله. (1392). بررسی کیفیت آموزش و پرورش و ارائه راهکارهایی جهت ارتقای آن
- [6] پاهنگ، نظام الدین؛ مهدیون، روح اله؛ یاریقلی، بهبود. (1396). بررسی کیفیت مدارس و شناسایی عوامل موثر بر آن: پژوهشی ترکیبی. دوفصلنامه علمی پژوهشی مدیریت مدرسه، دوره ی پنجم، شماره اول، بهار و تابستان 1396
- [7] سلطانی، خدیجه. (1391). بررسی عوامل موثر بر به کارگیری روش های نوین تدریس در مدارس متوسطه شهر همدان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تهران.
- [8] پارسا، عبدالله؛ ناخدا، طوبی؛ مرعشی، سیدمنصور. بررسی نقش جشنواره های فعال تدریس بر بهبود کیفیت آموزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، بهار، 1389، دوره ی ششم، سال 17-2، شماره 1، صص: 7
- [9] شعبانی ورکی، بختیار؛ قلی زاده، رضوان حسین. (1385) بررسی کیفیت تدریس در دانشگاه. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، 39، صص: 22\_1

همایش ارتقای کیفیت آموزش با رویکرد کتاب های درسی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت آموزش و

پرورش

اداره آموزش و پرورش

شهر تهران

20 دیماه 1396

تهران

انجمن علمی آموزشی معلمان

فیزیک شهر تهران

## Investigating the Need for School Research to the Private Sector

Zahra parvizi<sup>1</sup>, hdisohdedar<sup>2</sup>

**Abstract:** Facing students with the real issues of society and helping them to research leads them to the right path to learning. Considering that the official research competitions implemented by schools in schools, the need for the private sector researcher to attend schools is to address the shortage of researcher-made teachers familiar with research and invention. Establishing the field of cooperation between universities and higher education institutes with researchers and teachers and the use of external specialist forces in education can be used to develop the culture of research and research in society.

**Keywords:** Research, Students, Educational Quality, Specialist, Private Sector

Email:hadisohdedar@gmail.com

Tel:05154227603

Mobile:09158921937